

De prioriteit van de aanpak van laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid in Enschede: een groot maar te weinig onderkend probleem

Inhoud

Introductie: het probleem	p.3
Taalpunt Enschede	p.4
Ervaring vrijwilliger Wilmy Roelofs	p.8
Ervaring deelnemer Chandrawatie Khemon	p.10
Aan het woord: ROC teammanager Mathieu Daal en docent Bernadette Durang	p.11
Conclusie	p.13
Bronnen	p.14

In Enschede is ongeveer 18% van de inwoners laaggeletterd

Introductie: het probleem

Onderzoek wijst uit dat ongeveer 18% van de inwoners van Enschede laaggeletterd is. Dit heeft grote negatieve consequenties voor de laaggeletterden zelf maar ook voor tal van organisaties die met hen te maken hebben. De noodzaak van aanpak van laaggeletterdheid is daarom evident, maar wordt nog onvoldoende onderkend; veelal komt dit door gebrek aan kennis of tijd.

Laaggeletterdheid moet dus structureel worden aangepakt, in de eerste plaats met de focus op organisaties die in meerdere of mindere mate met laaggeletterden in aanraking komen, ofwel de 'vindplaatsen'. Deze prioriteit wordt nog niet voldoende ingezien, maar er zijn goede initiatieven die deze kloof met succes weten te overbruggen.

Laaggeletterdheid - niet te verwarren met analfabetisme - is een maatschappelijk probleem. 1,3 miljoen mensen in Nederland zijn laaggeletterd; zij hebben grote moeite met lezen, schrijven en communiceren in het Nederlands. Zij hebben daardoor een grote kans op achterstand in de maatschappij. Twee derde van deze mensen is autochtoon (zogenoemde NT1-ers) en één derde is allochtoon (zogenoemde NT2-ers). Een NT1-er is iemand die Nederlands als eerste taal heeft, NT2-ers hebben een andere taalachtergrond. Laaggeletterde mensen hebben onder meer moeite met het begrijpen van schriftelijke informatie, invullen van formulieren en het voorlezen aan kinderen.

In het rapport 'Aanpak van laaggeletterdheid', dat in 2016 aangeboden is aan de Tweede Kamer, staat dat uit onderzoek blijkt dat het verbeteren van de taalvaardigheid van laaggeletterden zowel voor de betrokkene als voor de maatschappij positieve (financiële) gevolgen kan hebben.

Taalpunt Enschede

Vijf jaar geleden gaf de Gemeente Enschede opdracht tot oprichting van Taalpunt Enschede, een informatie- en adviescentrum met betrekking tot taalonderwijs. Het Taalpunt maakt deel uit van de taalsamenwerking met de volgende partners: Stichting Lezen & Schrijven (landelijk overkoepelend), Alifa, Power, ROC van Twente, M-pact, het Leerwerkloket en de Bibliotheek Enschede. Elke partij heeft haar eigen aanbod. Taalpunt is overstijgend: zij weet wat welke partij aanbiedt.

A person is holding a dark green book. The book has a gold label on the spine that reads "IF WINTER COMES" with a small decorative symbol below it. The background is a blurred brick wall.

Autochtone laaggeletterden verstoppen zich

Sanne Klaassen, werkzaam bij Alifa en aanspreekpunt van Taalpunt Enschede, vertelt dat Alifa voornamelijk aanbieder is van non-formeel taalonderwijs, wat inhoudt dat het wordt aangeboden door organisaties met inzet van vrijwilligers. “Wij zijn een grote organisatie met jaarlijks ongeveer vierhonderd deelnemers. Zij zijn niet het stereotype laaggeletterden; zeker 95% betreft mensen met een allochtone afkomst. We weten dat achttien procent van de Enschedeërs laaggeletterd is, en dat is landelijk gezien hoog. Van mensen met een allochtone afkomst snapt over het algemeen iedereen dat zij de taal niet goed beheersen en daar wat aan willen doen. Maar mensen met een Nederlandse achtergrond hebben een diep schaamtegevoel en verstoppen zich daardoor. Ze melden zichzelf dus veel minder makkelijk bij ons.”

Vindplaatsen zijn noodzakelijk

“Ons doel is om laaggeletterden te vinden, maar dat blijft erg lastig,” zegt Klaassen. “Momenteel zijn we bezig om verbindingen te leggen met andere organisaties, die wij ‘vindplaatsen’ noemen. Immers, mensen die problemen hebben met lezen, schrijven en communiceren, hebben een veel grotere kans op andere problemen. Bij organisaties als Humanitas, de Stadsbank, de wijkteams, woningbouwverenigingen en huisartspraktijken komt laaggeletterdheid tot uiting, doordat mensen bijvoorbeeld sneller en vaker bij de balie komen met vragen of hun rekeningen niet betalen. Met die organisaties delen wij onze kennis, opdat zij laaggeletterdheid leren herkennen en laaggeletterden doorverwijzen naar het Taalpunt. Vindplaatsen zijn voor ons onmisbaar omdat wij zelf de laaggeletterden niet vinden.”

De voordelen voor 'vindplaatsen'

Voor veel organisaties is het vinden van laaggeletterden (nog) geen prioriteit. Klaassen: “Genoemde organisaties weten en zien veelal niet wat de omvang van het probleem is. En vanwege de digitalisering, dus minder persoonlijk klantcontact, is herkenning van laaggeletterdheid problematisch.” Het Taalpunt probeert echter aan de organisaties duidelijk te maken, onder andere met informatie van Stichting Lezen & Schrijven, wat de aanpak van laaggeletterdheid voor hen kan betekenen qua hoeveelheid werk, tijd en geld omdat de mensen in kwestie minder afhankelijk van hen worden. “Wij kijken per organisatie hoe zij hun klantcontact-systemen hebben ingericht en hoe een doorverwijzing naar het Taalpunt daarop zo eenvoudig mogelijk kan aansluiten.” Lukt de doorverwijzing naar het Taalpunt, dan worden interne activiteiten aangeboden, zoals in het Lees- en Schrijfhuis of het Praathuis, in leesgroepjes of door één op één koppelingen met vrijwilligers. “Mensen met schulden worden nu aangemeld bij de Stadsbank, waar wordt getracht regelingen te treffen om die mensen te helpen. Maar als die mensen niet snappen hoe het systeem werkt en bijvoorbeeld brieven niet begrijpen, staan ze later, wellicht onnodig, weer op de stoep. Wij willen het probleem laaggeletterdheid structureler aanpakken, maar daarvoor is samenwerking met en hulp van organisaties onontbeerlijk.”

Wilmy Roelofs, vrijwilliger Alifa

“Alles begint met lezen en schrijven om mee te komen in de maatschappij.”

Wilmy Roelofs is gepensioneerd onderwijzeres en sinds twee jaar vrijwilliger bij Alifa. Ze heeft jaren voor de klas gestaan als onderwijzer van groep drie, waarin kinderen zitten van de leeftijd waarop ze leren lezen en schrijven. Wilmy: “Ik heb ervaring met beginnende lezers en ik vind het erg leuk en vooral nuttig werk omdat deze laaggeletterde mensen echt hulp nodig hebben. Alles begint immers bij lezen en schrijven om mee te kunnen komen in de maatschappij.”

“Brieven van bijvoorbeeld de gemeente, zorginstellingen of verzekeringsmaatschappijen worden aan de kant geschoven. Daardoor komen mensen in de problemen.”

Moeite met lezen heeft grote gevolgen

Momenteel heeft Wilmy een groepje van drie deelnemers. “Ik merk dat de deelnemers vooral moeite hebben met temporezen en begrijpend lezen. De totale inhoud van een stuk tekst begrijpen ze vaak niet omdat ze lang moeten nadenken over de betekenis van woorden. Daarom hebben laaggeletterden bijvoorbeeld moeite met invullen van formulieren. Of ze snappen de inhoud van brieven van onder andere de gemeente, zorginstellingen of verzekeringsmaatschappijen niet. En dat veroorzaakt problemen, simpelweg omdat brieven dan aan de kant worden geschoven.”

Gestructureerde lesmethodes

Wilmy maakt gebruik van gestructureerde lesmethodes. Stap voor stap gaat ze met de deelnemers aan de slag. “Het niveau van de boekjes waaruit gelezen wordt, is vergelijkbaar met het niveau van kinderen in groep vier. Het zijn echter geen kinderboeken, want dan zou de inhoud ervan niet aansluiten op de leefwereld van de deelnemers. Maar qua woorden, lettergrootte en interlinie zijn deze boeken vergelijkbaar met kinderboeken.” In eerste instantie wordt uitgegaan van twintig lessen. “Maar indien nodig, kunnen er nog lessen aan worden toegevoegd. Het is fijn om te constateren dat er substantiële resultaten wordt geboekt,” aldus Wilmy.

Wilmy en Chandrawatie tijdens de les

Aan het woord: deelnemer Chandrawatie Khemon

Chantrawatie werd 60 jaar geleden geboren in Suriname en woont sinds 1980 in Nederland. Ze heeft slechts vier jaar school gehad in Suriname. Ze kwam naar Nederland met drie kleine kinderen en al snel kwam er een vierde bij. Met deze vier kleine kinderen was het onmogelijk om te werken. “Toen de kinderen wat ouder werden, ben ik wel gaan werken. Dat was altijd in fabrieken, waar ik kon functioneren omdat ik er daar geen last van had dat ik niet goed kon lezen en schrijven. Maar in het dagelijks leven buiten mijn werk had ik er wel last van. Ik vond het bijvoorbeeld heel moeilijk om brieven te lezen of formulieren in te vullen. Op een gegeven moment dacht ik: ik ben altijd afhankelijk van andere mensen, ik wil het nu wel een keer zelf kunnen. Zodoende dacht ik, ik ga er toch achteraan. Zo ben ik bij het Taalpunt terechtgekomen.”

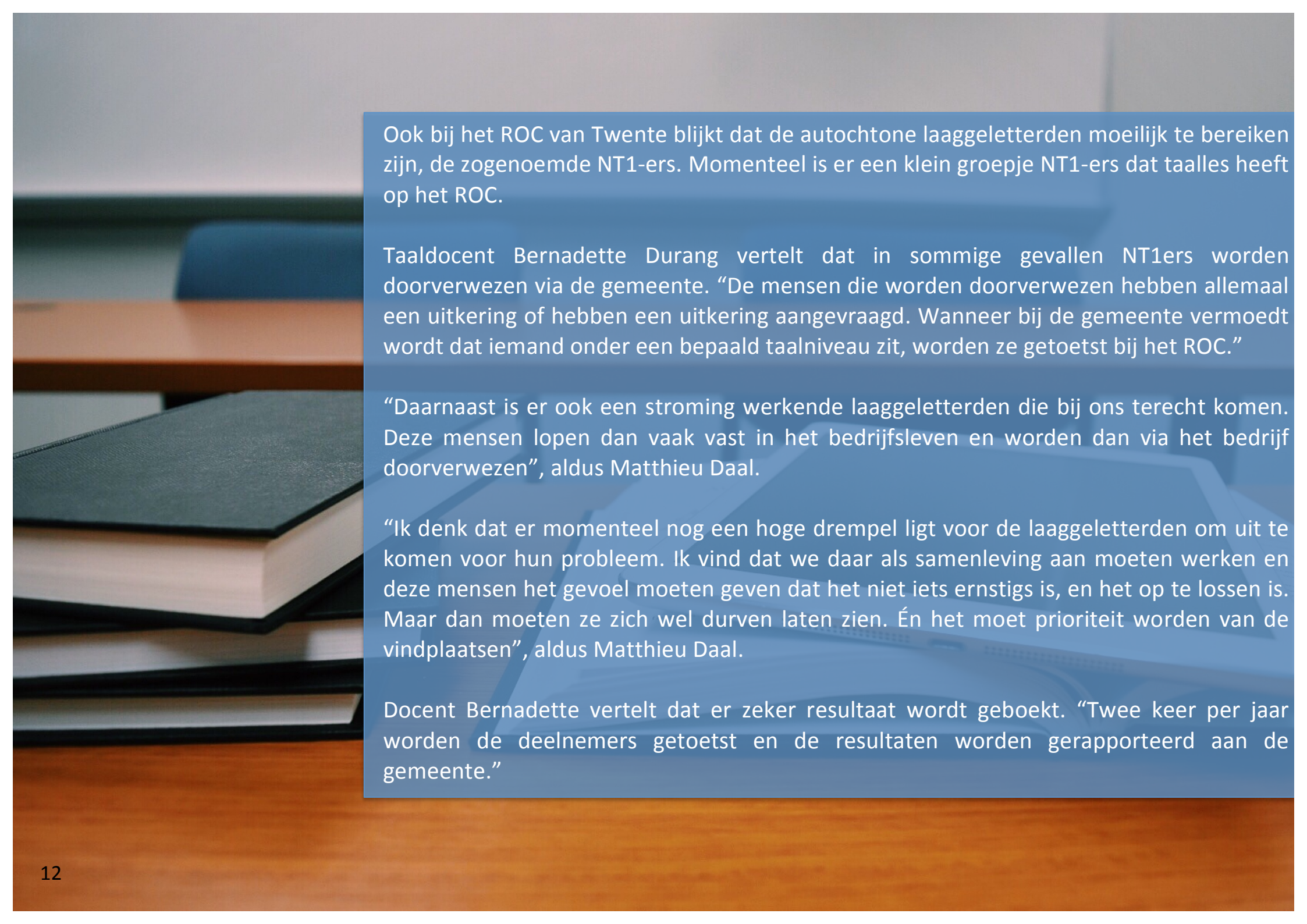
Chandrawatie is tevreden over Wilmy: “Ze geeft goed les en ik leer er veel van. Daarom ben ik heel blij. Fijn is ook dat ze mij en de andere deelnemers zoveel aandacht geeft.”

ROC van Twente

Aan het woord: Mathieu Daal en Bernadette Durang

Bij het ROC van Twente bestaat een entreeopleiding voor onder anderen laaggeletterden. Teammanager Matthieu Daal vertelt: “Bij de entreeopleiding wordt niet opgeleid tot een bepaald beroep, zoals dat gebeurt in het regulier onderwijs. Ons gecertificeerde onderwijs is puur gericht op de basisvaardigheden. Dit zijn taalvaardigheden, digitale vaardigheden en reken vaardigheden. Digitale vaardigheden worden steeds belangrijker door de digitalisering. Bij veel instellingen wordt steeds vaker verwacht dat men zich digitaal kenbaar kan maken. Daarnaast wordt er nog aandacht besteed aan een stukje sociale- en werknemersvaardigheden.”

A background image showing a wooden desk with several books stacked on it. A blue chair is visible in the background. The image is slightly blurred and has a blue semi-transparent overlay on the right side where the text is located.

Ook bij het ROC van Twente blijkt dat de autochtone laaggeletterden moeilijk te bereiken zijn, de zogenoemde NT1-ers. Momenteel is er een klein groepje NT1-ers dat taallessen heeft op het ROC.

Taaldocent Bernadette Durang vertelt dat in sommige gevallen NT1-ers worden doorverwezen via de gemeente. “De mensen die worden doorverwezen hebben allemaal een uitkering of hebben een uitkering aangevraagd. Wanneer bij de gemeente vermoed wordt dat iemand onder een bepaald taalniveau zit, worden ze getoetst bij het ROC.”

“Daarnaast is er ook een stroming werkende laaggeletterden die bij ons terecht komen. Deze mensen lopen dan vaak vast in het bedrijfsleven en worden dan via het bedrijf doorverwezen”, aldus Matthieu Daal.

“Ik denk dat er momenteel nog een hoge drempel ligt voor de laaggeletterden om uit te komen voor hun probleem. Ik vind dat we daar als samenleving aan moeten werken en deze mensen het gevoel moeten geven dat het niet iets ernstigs is, en het op te lossen is. Maar dan moeten ze zich wel durven laten zien. En het moet prioriteit worden van de vindplaatsen”, aldus Matthieu Daal.

Docent Bernadette vertelt dat er zeker resultaat wordt geboekt. “Twee keer per jaar worden de deelnemers getoetst en de resultaten worden gerapporteerd aan de gemeente.”

Conclusie

Laaggeletterdheid is een groot probleem. Maar (voornamelijk autochtone) laaggeletterden vinden blijft lastig. Zij melden zichzelf niet wegens een groot gevoel van schaamte, waardoor het probleem niet wordt opgelost.

Vindplaatsen zijn noodzakelijk om laaggeletterden te herkennen en door te verwijzen zodat het probleem structureel kan worden aangepakt. Er worden taallessen gegeven door verschillende instanties, met goede resultaten.

Bent u geïnteresseerd om laaggeletterdheid structureel aan te pakken? Neem dan contact op met Sanne Klaassen, telefonisch via: [085-0290057](tel:085-0290057)

Bronnen

Auteur

Ciska Oude Engberink

Literatuur

Stichting Lezen & Schrijven. (2018). Feiten en cijfers laaggeletterdheid. Geraadpleegd op 20-04-2018, van <https://www.lezenenschrijven.nl/over-laaggeletterdheid/factsheets/factsheet-gezondheid/>

Stichting Lezen & Schrijven. (2016). Rapport aanpak van laaggeletterdheid. Geraadpleegd op 20-04-2018, van [https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/Rapport_Aanpak_laaggeletterdheid_incl_omslag\(2\).pdf](https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/Rapport_Aanpak_laaggeletterdheid_incl_omslag(2).pdf)

Afbeeldingen

www.pixabay.com en www.pexels.com